

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXV. Cancellariatus consideratio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPVT XXIV.

Iudicum administri.

Aduocatis nō idem initium, & deinceps officium fuit. Principio nanq; quando iure confertum manus ibant, amicos qui auctoritate, cōfiliōq; iuuarent, aduocare solebant. Postea cum paruum hoc esset inter argutias præsidium, iuris & legū peritos aduocabant, quorum munus erat, de iure respondere. Nō iudicabant ipsi, sed consulti de iure respondebant, causas orabant, aderant magistratibus. Comes oriētis quadraginta in foro suo habebat. Eorum dignitates incipiebant, cum officio decederent. Sidon. l. i. ep. 2. Aduocatum more, quorum cum finiuntur actiones, tunc incipiunt dignitates. Ex illis enim comites consistoriani creabantur. c. de aduoc. diuers. iud. Alij ad amplissimas dignitates perueniebant, certe Romę tam facile magistratum consequentur defensione reorum, & causis agendis, quam bellorum periculis, Scipionis Scriba prælatus est eius filio. Atq; vti nunc quoq; aduocatum esset summus delectus, & selectorum ad summa promotio. Vtinam pragmatici, rabulae, vulgares forēses, voragine, vrbium pestes, murices subselliorū, latratores, fraudum architecti, qui omnia obfident, lites necunt, iustitiam premūt, tandem aliquando coercentur, & veris aduocatis honos magnus habeatur.

S. 2. Multa illis olim concessa sunt, quæ studia iuris decorant. Quæstra ab aduocatis ad instar Castrensis peculii sunt, id honori studiorum datum, vt filii familiarum dominium sibi vindicare queāt c. 2. t. 7. De aduocatis diuersorum iudiciorum.

Nulla illis prouincia sollicitudo potest iungi, ita Theod. & Valent. idque concessum, licet multi essent: nam Aduocatio prætoria 150. togatis finiebatur. Quin & Examen olim subibant, & nunc quoq; velut lex est: Nemini (c. 2. t. 7.)

Biennium illis tribuitur, cum ante essent annui, eodem t. 8. Priuilegia aduocatorum, & patronorum fisci multa sunt. Quodque est mirabilius: Agentes in rebus etiam principum honoribus afficiebantur cod. 12. t. 22. Agentes.

S. 3. Aduocatis proximi fuere, Notarii, Procuratoresq; in imperio Germanico statutum est, ne vllus ad iudicium Camera notarius admitatur, nisi, aut à sua Rep. testimonium habeat, vel à iudicio Camera examinetur. ann. 1500. August. eisdem comitis omnes reformari, & examinari iubentur. Procuratores ventantur esse aduocati, & cōtrario. In comitiis August. ann. 1500. Eodem loco statutum, vt Procuratores & Aduocati contenti sint mercede ab assessoribus Camera constituta, si plus accepissent partibus redderent; idq; se facturos iureiurando asseuerarent. Procurator nemo suscipitur, nisi bene examinetur. Procuratores fisci vetantur priuatorum causas suscipere, & cōtrario.

Juramentum aduocatorum Spiræ propositum an. 1535. præcipuè iustitiæ est. Aduocati omnes sententias, Protonotarii Camera cum nominibus iudicantium describent in libro ad id designato.

Id sane permirum inter tot iuramenta partium, aduocatorum, procuratorum adhuc litibus locum esse. Procurator facit iuramentum calumniæ; Existimare suam causam esse iustam, dilationem nō necessariam, & periculosam non petiturum. Grauius est iuramentum aduocati, vt vehementer mirer, quomodo tam docti ignorantia peccare possint.

S. 4. Scribas apud nos preciosos fecere multa certamina. Nec minor apud externos dignatio. Esd. 4. 8. loco secundo ponitur Sampai Scriba. Apud Alexan.

Eumenes in dignatione erat. Romæ viles fuerūt scribæ, tanquam rem indignam refert Valerius lib. 4. c. 5. Ciceronem scribam Africani in petitione præturæ eius filio prælatum. Sed maior in reliqua Italia eorum æstimatio, Scribam purpuratum, cum Porfena rege sedentem occidit Mutius Scæuola; tanta similitudine regis, vt regem ipse putaret. Romæ digniores erant, qui consilijs intererant, vt nunc cancellarij, & Secretarij, alij vulgares.

S. 5. Scribarum insolentiam Cato retudit, ita Plutarco. ὅθεν ἐνδοξὸς εἰς τὴν ἀρχὴν καταβὰς μεγάλῳ ἐποίησεν μεταβολὴν τῶν πρὸς τὸ πρῶτον ὑπερετῶν καὶ γερματιῶν, οἱ δὲ γερματῆς αὐτῶν τὰ δημόσια γερματῆς καὶ τὸς νόμους ἔχοντες ἐπὶ νέας ἀρχοντας ἀπολαμβάνοντες διὰ πειρίαν καὶ ἀγνοίαν ἀπέχυνε, διδασκαλῶν ἐπέσων, καὶ παιδαγωγῶν δεομένους ἀχέντο ἐξουσίᾳ χεῖναι, ἀλλ' ἦσαν ἀρχοντες αὐτοί. Cato inquit, quod erat questorii muneri diligenter edidit, quare quamprimum questuram inuit ministros & Scribas questorios reformauit, qui cum prae manibus semper publica monumenta, & leges haberent, si in nouos magistratus incidissent, quorum imperitia & ignorantia doctoribus egeret, non eos magistratu vti sinebant, sed ipsi magistratus erant.

Valde considerandum & imitandum principi, nihil enim formulariis illis superciliosius, auariorumque, cum in potestate habent principis imperitiam.

Scribarum genus Commentarienses, qui acta apud Fiscum manu subnotant, quiq; custodias annotatas habent. Quin & vindictos custodiebāt: adiutor Commentariensium erat Optio, quod ad cætera quoq; officia extenditur, quemadmodum & Proximi dicebantur iidem, adiutores, & subadiuu.

Actuarii non coram iudice contententium, sed contrahentium acta scribebant, militum etiam nomina in album referebant.

Diuersi ab his erāt Formularii, qui populo formulas actionum præbant. Spartianus in Geta ex formulario delectum aduocatum fisci refert. Atq; illi nunc ferē sub cancellario stipendia merent.

CAPVT XXV.

Cancellariatus consideratio.

S. 1. Cancellariorum nunc honorificum munus, olim inter minora obsequia fuit. Κρυκλίδες Græcis sunt θυγατρίδιον τῶν ἀσφαλείς, reticulata ostia, & transparentia. ita Polyb. appellat. l. 15. Etymologicon vocat τὰ κρυκλά. & Glossa καὶ οἱ σφραγιστοὶ τὰ δίκτυα λέγεται, καὶ ὑποκοικῶς κρυκλόων. Cæsares Romani vocant retia, & diminutiue Cancellum. Et Scholiastes Aristophan. in Vespas. κρυκλὶς ἡ θυγάτηρ τῆς δικαστικῆς, ἢ καὶ κρυκλῶν καλῶν. Cinglis est ianuæ prætorij, quæ & cancellatam appellant. Eam Codinus κρυκλῶδύειον nominat. Cancellis itaque circumdatum erat tribunal, ne iudex & assessores premerentur à turba circumstante, cumque perpetuo alij recederent, alij aduenirent, ostia cancellata erant, vt facile aperiri, claudique possent, videriq; & interrogari, si qui admitti cuperent. Intra eas ianuas qui stabant, earumque curam gerebant, Cancellarii vocabantur. ὅθεν, inquit Glossa, καὶ κρυκλῶν εἰς ἐν αὐτῶν ἐσκήσας, διὰ δὲ αὐτοῖς μόνοις, Cancellarii qui in ipsis stabant, qui duo solierant. Vile ministerium fuisse constat ex Vopisco. Qui ait à Numeriano præfectum vrbi factum vnum ex cancellariis, quo nec factus cogitari quippiam potuit nec dici. Quin etiam sub imperatoribus Christianis nōdum magna dignitas erat. ita de illis edicunt Honorius & Theodos. Nullus iudicum (c. 1. §. 1.) ad prouinciam sibi commissam quemquam secum ducere audeat, cui domestici, vel cancellarii nomen imponat, nec prosectum ad se vnde cūq; suscipiat, ne fama nota cum bonorum publicatione plectatur. Periculo enim primatum officij, cancellarios sub fide gestorum ex eodem officio electos iudicibus applicari iubemus. ita vt post depositam ad iudices potuerant.